

Инфратузилма лойиҳаларини молиявий бошқариш

Наргиза Абдугафаровна Умарова

Бизнес ва тадбиркорлик олий мактаби тингловчиси/магистир

Аннотация: Инфратузилма лойиҳаларини молиявий бошқариш замонавий иқтисодиётнинг барқарор ривожланишида муҳим ўрин тутди. Бундай лойиҳаларнинг самарали амалга оширилиши учун инвестицияларни жалб қилиш, молиявий ресурслардан оқилона фойдаланиш ва молиявий таваккалчиликни камайтириш стратегиялари ишлаб чиқилиши зарур. Ушбу мақолада инфратузилма лойиҳаларининг молиявий бошқарув механизмлари, инвестицияларни жалб қилиш усуллари, давлат-хусусий шериклик моделларининг имкониятлари ва уларнинг ижтимоий-иқтисодий самарадорлиги таҳлил қилинган. Шунингдек, халқаро молиявий институтлар ва инвестиция фондларининг роли, капитал бозори воситаларидан фойдаланиш имкониятлари ҳамда инновацион молиявий технологияларни жорий этиш масалалари муҳокама қилинган. Лойиҳаларнинг узок муддатли молиявий барқарорлигини таъминлаш учун фискал барқарорлик, атроф-муҳитга таъсирни камайтириш, ресурсларни самарали бошқариш ва ижтимоий манфаатларни ҳимоя қилиш каби омиллар муҳокама қилинган.

Калит сўзлар: Инфратузилма, молиявий бошқариш, инвестиция, давлат-хусусий шериклик, капитал бозори, барқарор ривожланиш, халқаро молиявий институтлар, молиявий стратегия, инновацион молия, фискал барқарорлик, ижтимоий иқтисодиёт, таваккалчилик бошқаруви, технологик инновациялар.

Инфратузилма лойиҳалари мамлакат иқтисодиётининг ривожланишига асосий таъсир этувчи омиллардан бири ҳисобланади. Бундай лойиҳалар нафақат транспорт, энергетика ва сув таъминоти каби тармоқларни ривожлантиришга хизмат қилади, балки жамоатчилик учун қулай шарт-шароитлар яратиб, умумий иқтисодий ўсишни рағбатлантиради. Шунинг учун инфратузилма лойиҳаларини молиявий бошқариш, инвестицияларни жалб қилиш ва барқарор ривожланишни таъминлаш стратегияларини ишлаб чиқиш муҳим аҳамият касб этади [1.б.23].

Инфратузилма лойиҳаларини молиявий бошқариш бўйича илмий манбаларда инвестицияларни жалб қилиш, молиявий барқарорлик ва давлат-

хусусий шериклик механизмлари кенг ўрганилган. Бауман (2000) инфратузилма ривожланиши замонавий жамиятдаги ўзгаришларга қандай таъсир қилишини таҳлил қилган. Давлатов (2021) инфратузилма лойиҳаларини молиялаштириш усуллари, шу жумладан, давлат ва хусусий сектор ҳамкорлигини батафсил ёритган.

Жаҳон банки (2020) ва Осиё тараққиёт банки (2022) инфратузилма инвестицияларининг глобал молиявий механизмларини ўрганиб, самарали молиялаштириш стратегияларини таклиф қилади. Курбонов (2019) ва Тошев (2020) эса инвестицияларни жалб қилиш ва таваккалчиликни бошқариш бўйича миллий тажрибаларни таҳлил қилган.

OECD (2021) инфратузилма лойиҳаларини молиявий бошқариш стратегияларини халқаро миқёсда баҳолаган. EBRD (2021) Европа давлатларида инфратузилма ривожланиши учун молиявий воситаларни таҳлил қилган. UNECE (2022) эса инфратузилма инвестициялари орқали барқарор ривожланиш мақсадларига эришиш масалаларини ёритган.

Ушбу адабиётлар инфратузилма молиявий бошқарувини самарали йўлга қўйиш учун муҳим назарий ва амалий асосларни беради.

Инфратузилма лойиҳаларини самарали бошқариш учун молиявий ресурсларни тўғри тақсимлаш, улардан оқилона фойдаланиш ва молиявий рискларни камайтириш талаб этилади. Бу жараёнда қуйидаги омиллар муҳим рол ўйнайди: лойиҳанинг иқтисодий асосланиши ва ундан кутиладиган натижалар, инвесторлар учун жозибадорлик даражаси, молиявий инструментлардан самарали фойдаланиш, давлат-хусусий шериклик моделлари ҳамда қарз ва грант маблағларидан оқилона фойдаланиш. Инфратузилма лойиҳалари кўпинча катта сармоя талаб қилади ва уларни амалга ошириш учун турли манбалардан молиялаштириш зарур. Инвестицияларни жалб қилиш стратегиялари орасида давлат-хусусий шериклик (ДХШ) муҳим аҳамиятга эга бўлиб, давлат ва хусусий сектор биргаликда молиялаштириш, қуриш ва эксплуатация қилиш масъулиятини бўлишади. Шунингдек, халқаро молиявий институтлар ва инвестиция фондлари, бондлар ва капитал бозори воситалари ҳам инвестиция манбалари ҳисобланади. Грантлар ва техник ёрдам дастурлари эса халқаро ташкилотлар ва ривожланган давлатлар томонидан инфратузилма лойиҳаларини ривожлантириш учун қўшимча молиявий манба бўлиши мумкин [2. Б.4.].

Инфратузилма лойиҳаларини узоқ муддатли ривожланиши ва иқтисодий барқарорлигини таъминлаш учун экологик ва ижтимоий барқарорлик, фискал барқарорлик, жорий ва капитал харажатларни оптималлаштириш ҳамда технологик инновациялардан фойдаланиш каби чора-тадбирлар муҳим аҳамиятга эга. Экологик ва ижтимоий барқарорликни таъминлаш учун инфратузилма лойиҳаларининг атроф-муҳитга таъсирини камайтириш, ресурсларни самарали бошқариш ва ижтимоий манфаатларни ҳисобга олиш зарур. Фискал барқарорликни таъминлаш учун давлат бюджетига тушадиган юкни камайтириш ва қарздорликни минималлаштириш талаб этилади. Технологик инновацияларни жорий этиш орқали инфратузилма лойиҳаларининг самарадорлигини ошириш мумкин [2. Б.4.].. Инфратузилма лойиҳаларини молиявий бошқариш, инвестицияларни жалб қилиш ва барқарор ривожланишни таъминлаш жуда муҳим жараён ҳисобланади. Давлат ва хусусий сектор ўртасида самарали шериклик, халқаро молиявий институтлардан молиялаштириш, бонд бозорларидан фойдаланиш ва технологик инновацияларни жорий этиш инфратузилма лойиҳаларининг узоқ муддатли ривожланишини таъминлайди. Шунингдек, молиявий хавф-хатарларни камайтириш ва барқарор ривожланишни таъминлаш учун ижтимоий, иқтисодий ва экологик омилларга катта эътибор қаратиш зарур.

Инфратузилма лойиҳаларини молиявий бошқариш иқтисодий тараққиётнинг устувор йўналишларидан бири ҳисобланади. Бундай лойиҳаларнинг муваффақиятли амалга оширилиши мамлакатнинг умумий иқтисодий ўсишига ҳисса қўшади, аҳоли учун қулай муҳит яратишга ва бизнеснинг ривожланишига хизмат қилади. Ушбу мақолада инфратузилма лойиҳаларини молиявий бошқаришнинг асосий жиҳатлари, инвестицияларни жалб қилиш усуллари ва барқарор ривожланиш стратегиялари кенг таҳлил қилинди.

Молиявий бошқарувнинг самарадорлигини таъминлаш учун давлат-хусусий шериклик моделларидан фойдаланиш, халқаро молиявий институтлар ва инвестиция фондлари билан ҳамкорлик қилиш, капитал бозори воситалари орқали молиялаштириш ҳамда инновацион молиявий стратегияларни ишлаб чиқиш муҳим аҳамиятга эга. Шу билан бирга, лойиҳаларнинг узоқ муддатли барқарорлигини таъминлаш мақсадида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, ижтимоий ва фискал барқарорликни сақлаш, молиявий ресурсларни оқилона

тақсимлаш ва инновацион технологиялардан самарали фойдаланиш каби омиллар эътиборга олиниши зарур.

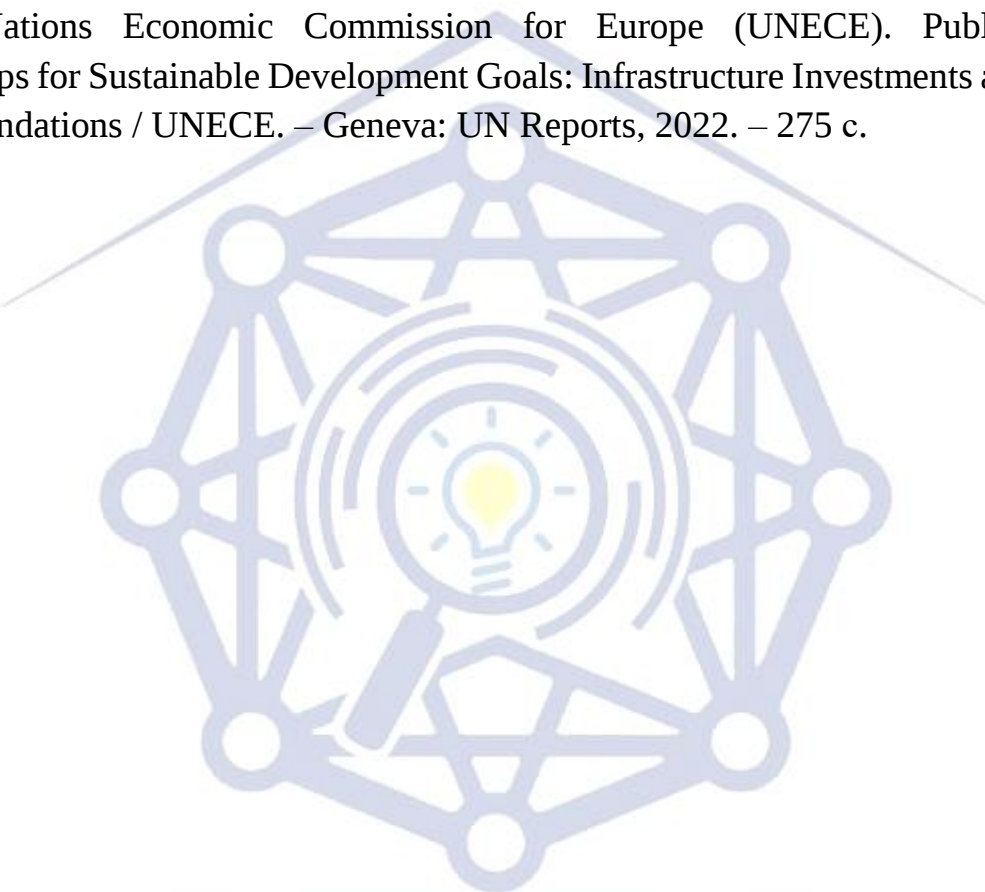
Инфратузилма лойиҳаларини амалга ошириш жараёнида давлат ва хусусий сектор ўртасида самарали ҳамкорлик йўлга қўйилиши, молиявий хавф-хатарларни камайтиришга йўналтирилган чора-тадбирлар ишлаб чиқиши ва ресурслардан самарали фойдаланиш механизмлари такомиллаштирилиши лозим. Бундан ташқари, инфратузилма лойиҳаларининг молиявий барқарорлиги ва самарадорлигини ошириш учун халқаро тажрибалардан фойдаланиш ва глобал молиявий бозорлардан сармоя жалб қилиш муҳим ҳисобланади.

Шунингдек, келгусида инфратузилма лойиҳаларини молиявий бошқариш бўйича тадқиқотлар давом эттирилиши ва янги молиявий моделлар ишлаб чиқиши талаб этилади. Бу эса нафақат иқтисодий ўсишни рағбатлантиради, балки инфратузилма тармоқларининг узок муддатли самарадорлигини таъминлашга ҳам ёрдам беради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Bauman, Z. Liquid Modernity / Z. Bauman. – Cambridge: Polity Press, 2000. – 240 с.
2. Давлатов Ш. Инфратузилма лойиҳаларини молиялаштириш стратегиялари / Ш. Давлатов. – Тошкент: Иқтисодиёт нашриёти, 2021. – 315 с.
3. World Bank. Infrastructure Finance and Public-Private Partnerships / World Bank. – Washington: World Bank Publications, 2020. – 198 с.
4. Asian Development Bank. Sustainable Infrastructure Investment in Asia: Challenges and Opportunities / Asian Development Bank. – Manila: ADB Report, 2022. – 256 с.
5. Курбонов А. Инвестицияларни жалб қилиш ва молиявий барқарорликни таъминлаш усуллари / А. Курбонов. – Самарқанд: СамДУ нашриёти, 2019. – 278 с.
6. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Infrastructure Governance and Investment Strategies / OECD. – Paris: OECD Publications, 2021. – 312 с.
7. Stylian, K., Johansson, M. Financial Risk Management in Large-Scale Infrastructure Projects / K. Stylian, M. Johansson // Journal of Infrastructure Finance. – 2018. – Т. 12, № 3. – С. 45–67.

8. Тошев Д. Давлат-хусусий шериклик ва инвестициявий ривожланиш / Д. Тошев. – Тошкент: Академнашр, 2020. – 289 с.
9. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Financing Infrastructure Development: Policies and Guidelines / EBRD. – London: EBRD Reports, 2021. – 230 с.
10. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Public-Private Partnerships for Sustainable Development Goals: Infrastructure Investments and Policy Recommendations / UNECE. – Geneva: UN Reports, 2022. – 275 с.

**Research Science and
Innovation House**